

Levande kulturmiljöer gestaltar Kronoberg

Samtal om revideringen av Kulturmiljöstrategin

LÄNSSTYRELSEN
I KRONOBERGS LÄN

Innehållsförteckning

<i>Hur skapar vi berättelsen om Kronoberg?</i>	3
<i>Kulturmiljöer ger företag mervärden</i>	3
<i>Berättelser levandegör landskapet</i>	5
<i>Stort intresse när kulturmiljöer öppnas upp</i>	6
<i>Kulturlivet behöver fler eldsjälar</i>	7
<i>Ungdomar kulturens framtid</i>	7
<i>Smålands Designmöbelmuseum</i>	8
<i>Sammanfattning av dagen</i>	8

Hur skapar vi berättelsen om Kronoberg?

Länsstyrelsen i Kronobergs län och Smålands museum ska under 2010 ta fram en ny Kulturmiljöstrategi för Kronobergs län.

Som ett led i arbetet bjöd Kristina Alsér in ett femtiotal förtroendevalda, beslutsfattare, kulturmiljöentreprenörer och förvaltare av kulturmiljöer.

- Med den nya Kulturmiljöstrategin vill vi öka länets attraktionskraft genom att levandegöra och tydliggöra vårt rika kulturarv som vi allt för ofta tar för givet, sade Kristina Alsér när hon inledde förmiddagen på residenset.

Dagens moderator var Ulrika Knutsson, kulturjournalist och författare.

Moderator Ulrika Knutsson och Kristina Alsér.

Ulrika Knutsson inledde dagen med att konstatera att Kronoberg har fantastiska möjligheter att expandera som besöks- och turistmål.

Men för att öka intresset för Kronoberg behövs en sammanhängande berättelse om länet, en berättelse om ett län som är en central del av det svenska kulturarvet.

- Vilhelm Moberg, Astrid Lindgren, glaset och designen har gjort Småland till ett fundament i vårt svenska kulturarv. Svenskarnas vardag och fysiska rum är genomsyrat av det småländska. Hur kan vi lyfta Småland till att bli en lika självklar sinnebild för Sverige som Dalarna?

Efter Ulrika Knutssons inledande ord tog dagens föredragshållare vid. Deras olika berättelser gav goda exempel på hur levande kulturmiljöer kan förstärka Kronoberg som besöksmål.

Kulturmiljöer ger företag mervärden

Först ut var Lotta Fonsell, informationschef på VidaTräindustri.

Hennes berättelse handlar om ett möte med kulturen och om hur kulturmiljöer skapar icke-mätbara vinster och hur en levande historia skapar mervärden för en affärsverksamhet.

Vida Trädindustri tog år 2006 över Lessebo Bruk som funnits sedan 1600-talet. Bruket är därmed ortens kanske starkaste varumärke. Förvärvet av Lessebo bruk innebar att Vida Träindustri fick “tre kulturbebisar”, som Lotta Fonsell kallar dem.

Handpappersbruket i Lessebo är den största “bebisen”. Bruket tillkom 1660 och är därmed landets första handpappersbruk. Bruket har gått med minus i många år. Vida har investerat 200 miljoner kronor i bruket mellan 2006-2009.

Lotta Fonsell berättade om Vida's möte med kulturen.

Trots det har Vida sett värden i att behålla bruket.

Men det är värden som inte går att mäta i pengar.

- Trots att bruket kostar mer än det smakar i pengar, har det blivit ett fundament i hela vår verksamhet. Bruket har blivit vår historia som vi kan utgå ifrån när vi förmedlar våra andra affärsområden.

Den andra “kulturbebisen” är Bruksarkivet. När Vida förvärvade Lessebo bruk bestod arkivet av 200 hyllmeter gamla dokument från 1600-talet och framåt som “höll på att mögla sönder”.

- Vi stod fullständigt frågande till vad vi skulle göra med arkivet. Men vi insåg att det var en kulturskatt och det kändes tungt att ha på vårt samvete att inte förvalta det.

Tack vare samarbete med Kronobergsarkivet, Lessebo Hembygdsföreningen och Lessebo kommun har arkivet nu sanerats, katalogiserats och tillgängliggjorts för omvärlden.

Den tredje "kulturbebis" i Vidas förvärv var Lessebos midsommarstång som har tillverkats i papper i över hundra år av handpappersbruket. Tillverkningen är avhängig de personer som tillverkat den. För att kunna bevara den här traditionen behöver kunskapen föras vidare och förvaltas. Därför har Hembygdsföreningen gått på kurs på bruket.

- Av den här resan har vi lärt oss att kulturmiljöer och kulturhistoria skapar mervärden för en affärsverksamhet. Kunder tilltalas av företag som tar ett socialt ansvar.

Berättelser levandegör landskapet

Per Gustavsson från Berättarnätet var dagens andra föredragshållare. Berättarnätet jobbar med att föra ut det muntliga berättandet från länet genom berättarfestivaler och projektet Sagobygden.

Per Gustafsson lyfte fram det muntliga berättandet som en viktig faktor för att skapa kunskaper om och förhållande till en bygd.

- Folksägner och skrönor är immateriella fornlämningar som överbrygger tid och skapar en kontinuitet mellan dåtid, nutid och framtid. Dagens mediesamhälle genomsyras av berättelser, men de är fragmenterade och kortlivade. Muntlig berättartradition målar landskapsförankrade berättelser med långa hållbarhetsdatum.

Han menar att folkliga bygdeberättelser fyller flera funktioner. De tjänar som underhållning, som historieförmedlare och som berättelser av allmänmänskliga teman, som kärlek, barn och död, över tid.

Men mest av allt blåser de liv i platser som annars kan framstå som anonyma.

För att bevara sägner och skrönor behöver de förankras också hos den yngre generationen. Berättarnätet jobbar därför med att väcka intresse hos unga genom muntliga berättelser via Gps och digitala guider på nätet samt applikationer till iphone.

Men Per Gustavsson efterlyser fler insatser för att föra den muntliga berättartraditionen vidare. Berättarnätet bedriver en universitetskurs i ämnet på Gotlands högskola. Men de vill också föra diskussioner med Linnéuniversitetet om att starta en fil.kand. utbildning i muntligt berättande.

Per Gustavsson betonar vikten av att särskilja det muntliga berättandet från storytelling.

- I storytelling handlar berättandet om att uppnå ett syfte, att sälja bättre eller att öka tittarsiffrorna. Vi måste värna om ett berättande som har ett värde i sig självt.

Per Gustavsson från Berättarnätet.

Stort intresse när kulturmiljöer öppnas upp

Nästa föredragshållare gav exempel på hur allmänhetens intresse för kulturmiljöer kan förenas med det moderna lantbrukets behov av fler näringsgrenar i sin verksamhet.

Elisabet Hermansson och hennes make äger och driver Svanås Säteri, som har anor sedan mitten av 1500-talet. Svanås ligger 2 1/2 mil norr om Växjö och tre kilometer nordväst om Helgasjön. Byggnaderna är bevarade från slutet av 1700-talet och början av 1800-talet. Gården omgärdas av stenrösen från bronsåldern och gamla odlings- och slätterlandskap.

- Svanås är fantastiskt vackert och intressant. Vi ville att fler skulle kunna ta del av miljön.

Därför startade familjen Hermansson 2007 en butik i en byggnad från 1800-talet på gården. Husets gamla miljö är bevarat med låga dörrar, gamla takbjälkar och såpskurat golv. Butiken säljer naturprodukter. I samband med butiksstarten startade familjen guidade visningar av säteriet. I samverkan med bland annat hembygdsföreningen har man även anordnat föreläsningkvällar. Butik och visningsverksamhet har begränsat öppethållande för att passa in i familjens andra verksamheter, som är lantbruk, förvaltning av gården och dessutom deltidsanställning på annan arbetsplats.

Sedan starten har gården haft cirka 2 000 besökare per år, vilket alltså innebär att många tusen personer har fått ta del av Svanås Säteri's fantastiska kulturmiljöer och historia.

Kulturlivet behöver fler eldsjälar

Dansbandskungen och eldsjälén bakom Norrhult Folkets park, Thorleif Torstensson, lyfte fram kulturens behov av eldsjälar och av att inte bara bevara kulturmiljöer, utan också fylla dem med liv.

Han började sitt samhällsengagemang för tjugo år sedan, först i ett föräldrakooperativ och senare i en samhällsförening och i styrelsen för Norrhult Folkets park som idag är byggnadsminnesmärkt.

- Vi har arbetat hårt för att bevara byggnaden. Men jag menar att alla investeringar är lönlösa om man inte fyller platsen med verksamhet.

Thorleif Torstensson berättar om hur man bland annat skapat en Kabaréverkstad för att locka ungdomar till Folkets Park. Det har varit en lyckad satsning som gett 150 000 kronor i överskott per år. Hans motto är att lokalborna ska engageras både i själva verksamheten och som publik.

- För att lyckas fylla en verksamhet med innehåll krävs eldsjälar som kan entusiasmera till ideellt engagemang. Tyvärr har viljan till ideellt engagemang minskat i takt med arbetarrörelsens avveckling. Det är oerhört svårt att få folk att ställa upp idag. Folkets hus dilemma är att vi inte har hittat till nutiden.

Thorleif Torstensson understryker vikten av att bokföra ideellt arbete i ideella föreningar för att kunna redovisa vad verksamheten är värd.

Erica Månsson, vd på Kulturpark Småland, inflikade att det är en förändrad kulturpolitik som orsakat svikande ideella krafter.

- Sedan 1970-talet har en professionalisering skett av kulturen som har orsakat en minskning av det ideella engagemanget. Men ideellt engagemang gör att man äger frågan. Ungdomar måste själva få skapa, vi ska inte berätta för dem vad de ska göra.

Thorleif Torstensson instämde, men lade till att det ideella engagemanget måste väckas av entusiastiska drivande krafter, av eldsjälar. Man måste bedriva uppsökande verksamhet för att locka folk.

Men verksamheter kräver också reella pengar.

Lena Wibroe, Växjö Kommun, menar att fler aktörer måste vara beredda att sponsra ett kulturliv på ett lika självklart sätt som de sponsrar idrotten. Hon tar som exempel Svenska Spels ekonomiska samverkan med idrottsrörelsen.

Ungdomar kulturens framtid

Dagens sista föredragshållare var Karin Ringblom som är ordförande i Föreningen Hantverkslägret, en ideell förening som startade 1998 i Markaryd. Där arrangerar de regelbundna tärtläger i medeltidsmiljö för hantverkare världen över. Besökare kan under lägren lära känna vardagslivet på en medeltida handelsplats med tidstypisk utrustning, kläder, tärt och mat.

- Föreningens syfte är att återskapa ett medeltida tärtläger och öka förståelsen för vår historia genom forskning och taktiskt arbete med forntida teknik, konst hantverkare.

Många av besökarna är barn och unga och bland deltagarna är nationaliteterna spridda. Förutom att besökarna får lära känna medeltida hantverkstraditioner får de deltagande hantverkarna även utbyta kunskaper med varandra. Under lägertiden leder föreningen även egna projekt.

En förutsättning för lägerverksamheten är det ideella engagemanget.

- Under det senaste lägret genomförde vi 6 500 timmar förmedlande verksamhet ut mot publiken, motsvarande 3, 6 heltidstjänster under ett år. Men då är inte alla förberedelser inräknade.

Karin Ringblom menar att det krävs en attitydförändring till ideellt arbete som grundar sig i en solidaritetstanke.

- Vi har jobbat mycket med att man ska se sin egen insats som ett bidrag till allas bästa. De timmar man lägger ned utan betalning för lägrets bästa vinner alla på

Ulrika Knutsson och Karin Ringblom diskuterar hur ungas intresse kan riktas mer mot kulturrörelser.

Smålands Designmöbelmuseum

Ordet begärs av en av åhörarna, Johan Sjöberg, Vd för Möbelriket AB:

- Möbelriket AB har tiodubblat försäljningen av möbelklassiker under min tid på Svenssons i Lammhult. Ändå är Småland inte riktigt med på kartan som det borde vara. Det vill vi ändra på. Den 17 februari nästa år i Stockholm presenterar vi första fröet till Smålands designmöbelmuseum som ska visa möbler från 1861 och framåt. Vi tar tacksamt emot idéer till det här muséet.

Sammanfattning av dagen

De olika kulturförvaltarnas berättelser ger goda exempel på hur man kan synliggöra Kronobergs kulturmiljöer och därmed öka länets attraktionskraft. Sammanfattningsvis visar berättelserna att:

- * Kulturmiljöer och kulturhistoria kan skapa mervärden för företag.
 - * Kunder tilltalas av företag som tar ett socialt ansvar.
 - * Kommunikation och samverkan med andra lokala aktörer är en förutsättning för att bevara och förvalta kulturmiljöer.
- Rätt person på rätt plats. Tack vare Lotta Fonsells engagemang och uppsökande kontakt med andra lokala aktörer har Lessebo Bruk bevarats.
- * Ett bevarande av den muntliga berättartraditionen kan skapa en sammanhängande bild av länet, vilket bidrar till att stärka bilden av Kronoberg och därmed öka länets attraktionskraft nationellt och internationellt.
 - * Lika viktigt som att bevara kulturmiljöer är att fylla dem med verksamhet.
 - * Kulturförvaltarnas verksamheter är beroende av ideellt engagemang. För att vända trenden med sviktande ideellt engagemang krävs entusiasmerande eldsjälar och uppsökande verksamhet.
 - * Vikten av att bokföra det ideella arbetet för att visa hur mycket verksamheten är värd.
 - * För att bevara och föra vidare vårt kulturarv måste vi rikta oss mer mot ungdomar.
 - * Ett öppnande av kulturmiljöer i privat ägo kan skapa möjligheter för lantbrukare/landägare att hitta nya inkomstkällor samtidigt som kulturmiljöerna offentliggörs och blir en del av berättelsen om Kronoberg.